

Skrb o osobama s *mentalnim* *teškoćama* u zajednici

Radmila Stojanović Babić, prof. socijalni pedagog
Predsjednica Udruge za psihosocijalnu pomoć SUSRET

Terminološka džungla

- Osobe s mentalnim oštećenjima (ZSS)
/ psihički bolesne odrasle osobe
- Duševni bolesnici (ZZODS)
- Strana literatura:
 - Osobe s problemima mentalnog zdravlja
 - Psychosocial disability

Nema zdravlja bez mentalnog zdravlja

- Svjetska zdravstvena organizacija (SZO) definira kao stanje dobrobiti u kojem pojedinac ostvaruje svoje potencijale, može se nositi s normalnim životnim stresom, može raditi produktivno i plodno te je sposoban pridonositi zajednici (SZO 2001).
- Prema definiciji SZO duševno zdravlje dio je općeg zdravlja, a ne samo odsutnost bolesti.
- Mentalno zdravlje se tiče svih nas (*Mental health is everybody's business*)

Duševne bolesti i poremećaji

- Opći naziv za skupinu oboljenja (definirano u MKB-10)
- u velikoj mjeri utječe na to kako se osoba osjeća, razmišlja i ponaša
- Uzrokuju veliku patnju osobama koje obole od njih, kao i njihovim obiteljima i prijateljima
- Depresija, BAP, Shizofrenija, Poremećaji ličnosti, Anksiozni poremećaj, različite ovisnosti, itd.
- Psihijatrija - zdravstvena skrb - suradnja

Osobe s duševnim smetnjama su građani s pravima

1	3	14	16	22
	35	55	58	

Članci iz hrvatskog ustava

- 1. ...zajednica slobodnih i **jednakih** građana
- 3. Sloboda, jednaka prava...**socijalna pravda**
- 14....uživat će prava i slobode **bez obzira na...**
- 16. Svako ograničenje slobode ili prava mora biti **razmjerno naravi potrebe** za ograničenjem u svakom pojedinom slučaju.
- 22. Čovjekova je sloboda i **osobnost** nepovrediva.

-
- 35. Svakom se jamči štovanje i pravna zaštita **njegova osobnog i obiteljskog života, dostojanstva, ugleda i časti.**
 - 55. **Svi** imaju pravo na **rad.**
 - 58. Država će posebnu skrb pružiti osobama s invaliditetom te njihovom **uključenju u društveni život.**

Temelji – međunarodni dokumenti

- UN Konvencija o pravima osoba s invaliditetom (Čl. 19. pravo na život u zajednici) - prvi je zakonski obvezujući dokument koji jasno priznaje pravo osoba s invaliditetom na život u zajednici
- *Akcijski plan Vijeća Europe za promicanje prava i potpunog sudjelovanja u društvu osoba s invaliditetom: poboljšanje kvalitete života osoba s invaliditetom u Europi 2006–2015“.*
- *Zajedničke europske smjernice za prijelaz s institucionalne skrbi na usluge podrške za životu zajednici*

Nacionalni okvir

- *Ustav*
- *ZSS (načelo individualizacije i načelo uključenosti korisnika u zajednicu, kao i usluge u sustavu socijalne skrbi)*
- *Strategija razvoja sustava socijalne skrbi u RH 2011.-2016*
- *Nacionalna strategija izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2007. do 2015. - „Život u zajednici“*
- *Plan deinstitutionalizacije i transformacije domova socijalne skrbi i drugih pravnih osoba u Republici Hrvatskoj 2011.-2016. (2018.)*

Što je institucija?

EU smjernice definiraju instituciju kao bilo koju smještajnu skrb u kojoj:

1. Štićenici su **izolirani** od šire zajednice i/ili prisiljeni živjeti zajedno
2. **Nemaju dovoljnu kontrolu** nad svojim životima i odlukama koje utječu na njih
3. Zahtjevi same **organizacije** često imaju **prioritet** nad pojedinačnim potrebama

**One Out Of Four People
In This Country Is
Mentally Unbalanced.**

**Think Of Your
3 Closest Friends...
If They Seem
Okay, Then
*You're
The
One.***

Mitovi, stigma, predrasude

- Mit: duševne bolesti pogađaju samo neke ljude (manja skupina)
- Činjenica: Duševne bolesti nisu rijetke. I od 4 osobe će iskusiti duševne smetnje. Pogađa ljude u svakoj životnoj dobi, bez obzira na obrazovnu razinu, prihode ili kulturu.
- Mit: Osobe koje boluju od duševnih bolesti su slabe (slabići)
- Činjenica: Duševna bolest nije karakterna mana. Prouzročena je genetskim, biološkim, socijalnim i okolinskim faktorima. Traženje i prihvaćanje pomoći znači snagu.

-
- Mit: Osobama s duševnim bolestima nikad neće biti bolje / neće ozdraviti
 - Činjenica: Adekvatnom skrbi, mnoge osobe se oporave i vode zdrav, produktivan i zadovoljavajući život.

 - Mit: Osoba s duševnom bolešću se može oduprijeti bolesti.
 - Činjenica: Duševna bolesti nije prouzročena slabošću osobe i ne 'liječi' se vlastitom snagom.

 - Mit: Osobe s duševnom bolešću su nasilne.
 - Činjenica: osobe s duševnom bolešću nisu nasilnije ili opasnije od drugih ljudi. Veća je vjerojatnost da će one biti žrtve nasilja.

 - Mit: Osobe s duševnom bolešću trebaju biti zadržane u bolnici.
 - Činjenica: Adekvatnim liječenjem i podrškom osobe mogu uspješno živjeti u zajednici. Zapravo, većina ljudi s duševnim smetnjama živi neovisno među nama.

Zbrinjavanje mentalno (duševno) bolesnih

1. **Razdoblje – azili i bolnice:**
 - Nadzor i izolacija
 - niska razina kvalitete tretmana i skrbi

2. **Deinstitucionalizacija**
 - prevencija nepotrebnih prijema u psihijatrijske bolnice kroz primjenu službi podrške u zajednici
 - otpuštanje dugotrajno institucionaliziranih pacijenata adekvatno pripremljenih na život u zajednici (i preuzetih na skrb od strane službe podrške u zajednici) i
 - uspostava i (p)održavanje sustava podrške u zajednici za osobe koje nisu institucionalizirane.

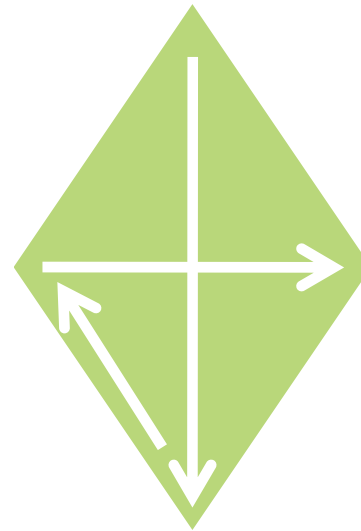
3. **Uravnotežena skrb u zajednici – univerzalni pristup**
 - obuhvaća široki raspon usluga u lokalnoj zajednici za sve građane

The Diamond of Change (M.Kmita 2005)

“Ludaci”

opasne osobe, isključeni iz društva

STIGMA

Korisnici usluga

*prihvaćena uloga pružatelja
usluga,
samoaktualizacija,
borba protiv stigme i
bespomoćnosti*

Građanin, državljanin

*Ljudska prava, odgovornosti,
participacija i uključivanje u
društvo*

Pacijenti

*Žrtve, pasivni primatelji skrbi i tretmana, njeguju ih stručnjaci
koji znaju što je za njih dobro*

TEMELJI INKLUZIJE

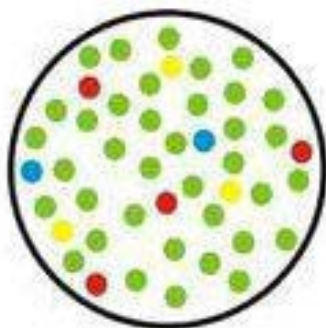
- **Normalizacija i DVU**-omogućavanje oblika i uvjeta svakodnevnog života što sličnijima normama društva čiji su dio
- **Individualizacija**-podržavanje osobe kao jedinstvene jedinice koja shodno tome ima točno određene potrebe
- **Integracija** – uključivanje u život zajednice obrazovanjem, radom, slobodnim vremenom
- **Decentralizacija, regionalizacija** – procjenjivanje potreba i njihovo rješavanje ostvaruju se u lokalnim sredinama

(Kovačević, 1977., Nirje, 1994., Stassmeier, 2001.)

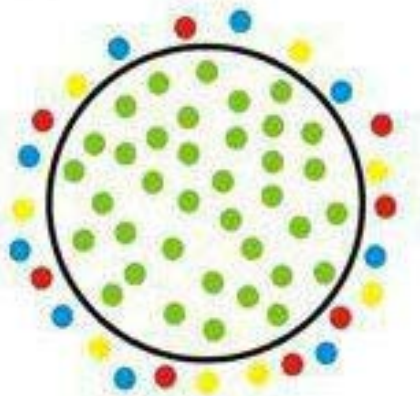

PRINCIPI INKLUZIJE

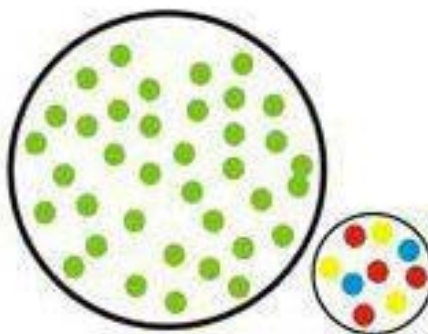
- Svakoj osobi s teškoćama mjesto je u zajednici.
- Osobe s teškoćama treba uključiti u uobičajene stambene i radne sredine te općenito aktivnosti koje lokalna sredina nudi.
- Treba podržavati smještaj osoba s teškoćama u prirodnu socijalnu sredinu.
- Kapacitet stambenih zajednica određen je standardima obiteljskog života.

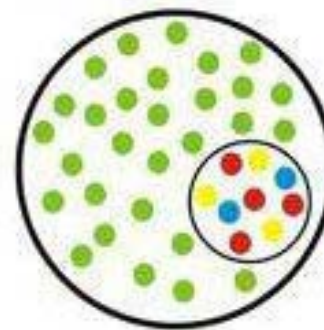
Inclusion

Exclusion

Segregation

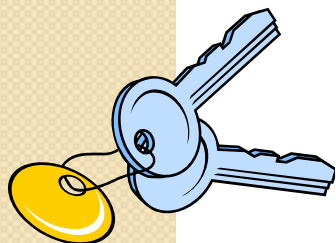
Integration

Stanovanje - zašto je tako važno?

Potreba za sigurnošću – temeljna psihološka potreba (Maslow):

- stalnost, red, poredak, struktura, predvidljivost događaja u bližoj ili daljnjoj budućnosti
- Dom (vlastiti/iznajmljeni) je temelj za postignuće nezavisnosti i integracije ⇨
- adekvatan dom – dio(nik) zajednice ⇨
- osoba dio zajednice - mogućnost ostvarenja (školovanje, zapošljavanje)

Stanovanje u zajednici

- Ključ
- Vlastite stvari
- Kontrola nad vlastitim životom i donošenje odluka
- Svrshodne aktivnosti
- Slobodno vrijeme
- Socijalna mreža

OPORAVAK ?

RECOVERY=ponovo dobiti nešto natrag

Ponekad se rehabilitacija i oporavak preklapaju.

Rehabilitacija je aktivan proces (drugih) da bi se netko oporavio.

Oporavak je aktivni proces od strane same osobe – osoba je na tragu (u procesu ostvarenja) da živi zadovoljavajući život ispunjen nadom.

Oporavak ≠ izlječenje

Podrška u oporavku

- Osoblje koje je (interno) educirano za pružanje podrške - cjeloživotno učenje
- Važnost suradnje s psihijatom
- Psihosocijalna rehabilitacija – glavni cilj – pružiti podršku osobi u vlastitom procesu oporavka (razina podrške varira)
- Podrška daje nadu u oporavak
- Individualni pristup

Očekivanja i stvarnost

Kako dalje?

- Graditi 'društvo za sve'
- Educirati stručnjake i širu zajednicu
- Živjeti znači riskirati
- Mediji - širenje pozitivnih iskustava, **promicanje socijalnog uključivanja** ⇒ smanjenje diskriminacije
- Promatranje diskriminacije s različitih gledišta (gdje i na koji način se sve događa)
- Važnost lokalnih inicijativa ⇒ **TVOJA uključenost**

Brod je najsigurniji u luci, ali to nije ono za što je stvoren

- Cilj – da se osoba osnaži za *plovidbu i/ili* da se otisne od obale (i uz podršku)

25

